

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rudolphi Goclenii Exercitationes et disputationes ethicae & politicae

Goclenius, Rudolph

Marpurgi Cattorum, 1601

Disputatio XVII.

[urn:nbn:de:bsz:31-109121](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109121)

POST QUAM disputata est amicitiae natura, excutiendae porro sunt 12. quaestiones, quae magnam partem ex praecedentibus subolescere videntur.

2. Prima, secunda, tertia, sunt de ἀντιφιλίᾳ, id est, mutuo amore & aequali dilectione.

3. Ac prima quidem haec est: cum quilibet κατ' ἀξίαν (proportione nimirum geometrica) alteri tribuere opinetur, alter autem neget, unde ἀξία illa petenda, & cujus respectu dantis an accipientis beneficium, quod per ἀντιφιλίᾳ retribui debet, metiendum est? Agitur autem hic de amicitia ἐν ὑπερχῆ, non ἐν ἰσότητι.

4. Respondetur per distinctionem. In beneficio in alterum contrahendo intercedente restipulatione referendi pariter beneficii, qui beneficium dat prior, videtur permittere fidei & gratitudini accipientis, quantum putet justum retribuere: proinde hic τὸ ἀλόγον pendet ex aestimatione accipientis. Qui verò accipit interdū promissis non stat: proinde hic reprehensione dignus.

5. At non intercedente illa restipulatione si beneficium dans in accipientem confert pro-

propter virtutem, sine spe fructus, mercedis, talionis: tunc qui dedit non accusabit amicum, quod parem gratiam non referat. Qui accepit, sponte sua remunerationem proximis facere debet. Si verò propter mercedem aliquam beneficium confert, ut quamvis manifesta non sit restipulatio, tamen tacite videatur beneficium scenerari velle, hic remuneratio talis sit, ut vel utrique vel accipienti saltem placeat.

6. Secunda est, utrum omnibus omnia referre conveniat?

7. Ex qua 3. particulares oriuntur. I. Utrum singulis amicorum, quibus gratiam referre decet, gratia quælibet & in quibuslibet sit referenda? cui subiecta est hæc specialis: utrum parenti in omnibus obtemperare, eumque observare oporteat gratitudinis ergò. II. Utrum in universum amico, cujus erga nos merita quædam extant, quædam verò expectantur, sit vicissim reddendū: an viro bono dandum. III. Utrum ei amico, qui prior nobis benefecit, gratia sit reponenda, an hac neglecta, alteri amico qui nobis nondum benefecit, dandum sit. Aut quando utriusque amici beneficia erga nos extant, utri prius gratiam referre conveniat.

8. Resp. I. Non omnia indifferenter singulis, sed alia aliis (ut cognatis, senioribus, solis)

H ; cils)

ciis) retribuenda, pro merito & conditione cuiusq;. Ac interdum major habenda est ratio utilitatis propria, vel publicæ. Neque patri in omnibus mos gerendus. II. & III. Ut plurimum (non semper) gratia potius amicis referenda, qui priores nos beneficiis affecerunt, quàm sodali vel amico, cuius vel nulla vel minora in nos extât beneficia, gratificandum. Sic ut plurimum amico de nobis quomodolibet benè merito gratia referenda, quàm viro bono, nondū tamen amico, gratificandū, cum amico plus videamur obligati.

9. Sed quæstiones propositæ exactè explicari vix possunt propter varias differentias, quas magnitudo & parvitas meritorum, honestas item & necessitas pariunt: ut gratia interdum non referenda, & *si quis amicitiam præferenda est, si honestius vel publicè aut privatim utilius id videatur.*

10. Tertia: Utrum, si alter amicorum *amicitiam* in amore non respondet, alter quoque discessionem facere & amicitiam renunciare debeat.

11. II. Resp. per distinctionem specierum amicitiam. Utilem & jucundam amicitiam hic dissolvere licet: I. cum amicus quem ob voluptatem vel utilitatem amaveramus, nobis jucundus aut utilis esse desierit. II. Cum deprehenderimus amicum aliam nobiscum ami-

amicitiã coluisse quàm ille præ se tulerit, ut si quis me amet ob commodum, simulans amare propter virtutem. Honestã verò dissolvitur: I. Si alter amicorum projecta virtute improbus evaserit, aut aliquo scelere se obstrinxerit, ita ut sit ἀνίατος id est, à nobis emendari non possit, (nam si corrigi potest, non est ab amico deserendus.) II. Si amicus virtute honestisq; studiis excellentior evaserit, aded ut alterum longo post se intervallo relinquat propter magnam inæqualitatem & diversa studia amicus (proprie) amplius non permanet. Nec tamen amicus post discessionem prorsus negligendus est, sed, si quando obtulerit occasio, ei gratificandum, nisi forte discessionis istius improbitas, aut scelus aliquod causa fuerit.

12. Sequuntur quæstiones 4, 5, 6, 7, 8, de φιλήσει.

15. Ac quarta quidem hæc est: Quomodo officia, quæ ab amicis in amicos solent conferri, proficiantur ex ea dilectione, quæ cuique est erga se ipsum. Resp. Vir bonus saluti suæ studet, ut quisq; alius sibi ipse bene vult & benefacit, sibi ipse consentit, dolet & lætatur unà secum, maximè secum ipse lubens conversatur. Sic & amici saluti studet, ei bene vult, benefacit, idem cum ipso sentit, ei συμπαρεῖ, afficitur societate ægritudinis ejus

H 4 inad.

in adversis, lætatur cum eo in secundis: deletatur ejus consuetudine.

14. Quinta est: *εὐνοια*, id est, benevolentia sitne *φιλονομία* amatio, an potius ipsa *φιλία* amicitia? Resp. Neutra est. Non amicitia, quia benevolentia inter ignotos contrahi potest. Non amatio, quia nec benevolentia contentionem habet, nec appetitionem conversandi, nec ex vitæ consuetudine, sed subito oritur: Itaq; remissus ac levis affectus est. Amatio verò temporis moram postulat ac vitæ consuetudinem, ac habet cōjunctum ardens studium benefaciendi, & simul appetitum eodem fruendi.

15. Sed est principium amicitia honestæ & perfectæ, cū quis alterum sibi cōciliat propter opinionem virtutis.

16. VI. An concordia, cū in amicos cadat, sit amicitia? Resp. negatè, similis tantū est amicitia, in primis perfectæ, quæ bonorum est, & hujus adjunctum vel effectum. Est autem concordia congruentia sententiarum de rerum publicarum & privatarum administratione.

17. VII. Cur qui beneficium dederunt ardentius ament, quàm qui acceperunt? Resp. Quia qui beneficium contulit majores & plures habet causas, sive honestatem, sive jucunditatem spectes, amandi eum, in quem
bene-

beneficium co
in accipiente
tam tanquam
tuo ipso. E
et amare: A
sicut quæ d
simpli con
cillum bene
notem illu
d. VIII
seipsum n
nem: quæ
minimum
enda. B
bilis ac
in expect
prætib
nō sequi
tam, vit
ternis b
seu ama
ma quæ
seipsum
19. C
Qui fir
trum e
ad bene
bus qu
non est

beneficium contulit, quàm contrà. Nam cùm in accipiente opus suum pulcrum & honestum tanquam in speculo videatur, delectatur eo ipso. Et beneficientis magis proprium est amare: Actio enim est, cùm amari perpetuo sit quædam. Deniq; benefactori majore sumptu constat is cui benè sit, quàm huic vicissim benefactor. Itaque vel hoc nomine cariorem illum habet.

18. VIII. Utrum liceat εἶναι φίλαντον, id est, seipsum maximè amare? Resp. per distinctionem: φιλαντία est bona vel mala. Mala est hominum improborum, & turpis, ideoq; fugienda. Bona est virorum bonorum, & laudabilis ac utilis: Itaq; amplectenda. φίλαντῶ qui in expetendis honoribus, pecuniis & voluptatibus corporis modum excedit, & omnino sequitur partem animi appetentè seu brutam, vituperabilis est: φίλαντῶ verò qui externis bonis posthabitis animi bonis studet, seu amat & sequitur rationem suam ad optima quæq; hortantem, laudabilis est. Nam ita seipsum verè & honestè amat.

19. Quæstio nona est de subjecto & fine. Qui sint illi quibus amici opus habent, utrum etiam beati homines indigeant amicis ad benè vivendum? Resp. viro beato utilis quidem & jucundis amicis aded opus non est, sed honestos tamen quibus cum fa-

H 5 milia

miliariter versetur, desiderat. Nam se & honestatem virtutemq; suam in aliorum actionibus longè clarius potest intueri, quàm in propriis. Optimè autem hoc potest in honestis amicis, utpote moribus & studiis ipsi simillimis. Deinde requirit amicos, ut habeat erga quos virtutem exercent, & quorum auxilio benè agat. Ac ut beato nihil est dulcius, quàm sentire se esse & vivere: Ita dulcissimum quoq; ei est, amicum suum, quialter idem est, sentire & videre, quòd vivat, & sit beatus.

20. Quæstio 10. de quantitate discreta seu adjuncto numero: Utrum multi an paucissimi sint eligendi? Resp. In amicitia, quæ contrahitur voluptatis vel utilitatis causa, (quam imperfectam diximus) plures recipiendi non sunt. Primò enim condimentum in cibis parcum esse oportet. Amici voluptatis causa asciti quædam velut condimenta beatæ vitæ esse videntur. Ergo tales amici pauci esse debent. Secundò, cum mutuis officiis amicitia constet, pluribus utens amicis ad sua commoda multis vicissim operam dare cogitur. Hoc autem difficile est, & fortè ad id facultates non sufficiunt. Itaque paucis contentum esse præstat. In honesta etiam amicitia multi esse amici nequeunt: difficile enim est singulorum moribus se ac-

COMMUNIO-

commodare, & communiter cum multis (tam dispari illorum fortunâ) affici. Name-
veniet, ut uno eodemq; tempore cum alio
larari, cum alio dolere opus sit. Pauci verò
esse possunt atq; debent: quia aliquis simul
multis valde amicus esse non potest: neque
uno eodemq; tempore multos simul amare.
Et qui sunt inter se amici veri non sunt mul-
ti. Summa autem amicitia & ferventissima
est inter duos tantum. Hinc amicorum paria
apud veteres decantata.

21. Quæstio II. de adjuncto tempore: Quã-
do maximè amicis indigeamus? Resp. Si spe-
ctes utilitatem, amicis maximè indigemus in
rebus adversis. Sin honestatem: amici in pro-
speris vel maximè sunt optabiles, & quidem
ii viri boni. Si denique jucunditatem, omni
tempore non minus in prosperis quàm in
adversis rebus amicos habere oportet. Præ-
sentia tamen amicorum in rebus adversis ita
grata esse potest, propter jucunditatem & u-
tilitatem, ut aliqua ex parte sit molesta, nem-
pe cum eos videmus propter nostras calami-
tates mærore confici.

22. Ultima de consequente actu & exerci-
tio amicitia: Quæ actio est amicorum, sine
qua esse nequeunt omnibus numeris per-
fecti amici? Responsio. Simul vivere & iis-
dem rebus occupari; Seu convictus (quem
beati

beati quoque expetunt, ut jucundissimum) seu vitæ societas & studiorum exercitiorumq; paritas communiõve.

23. Hinc malorum amicitia vitiosa & vitanda: Bonorum bona & expetenda. Per conversationem cum malis augetur communitio malarum rerum, & fluxarum, ut voluptatis: Et imitatio mala, qua alter alterius improba studia conatur sequi. Per conversationem vero bonorum conservatur communitio optimarum rerum maximeq; stabilium, ut virtutis, & imitatio honestorum studiorum, qua alter alterum in iis, quæ probat, exprimere conatur. Unde illud Poëtæ:

Virtutem ex justis discis verumq; laborem.

Improbis insicet reg; animumq; tuum.

Ac de amicitia, quæ ulus quidam virtutis est, quidem hætenus.

APPENDICULA.

*Diversum sentire duos de rebus iisdem
Incolumi licuit semper amicitia.*

DISPUTATIO XVIII. DE VOLUPTATE.

SEQUITUR dissertatiuncula de voluptate, cujus I. essentia. II. adjuncta. III. differentia seu species inquiruntur.

2. Voluptas non est motio, sed actionum & fun-